

Vägledning för hantering av skogsskador enligt nya artskyddsförordningen

Markägaren är skyldig att ta hänsyn till fridlysta arter vid avverkning och andra skogsbruksåtgärder. Det innebär att markägaren eller verksamhetsutövaren ansvarar för att ta reda på vilka fridlysta arter som finns i skogen och se till att arterna inte skadas vid exempelvis upparbetning av skadade träd.

Ansvaret innebär att:

- Verksamhetsutövaren behöver känna till och ta hänsyn till fågelarter vars population saknar tillfredställande nivå. Nya artskyddsförordningens § 4 bör inte tolkas som ett individskydd i samband med skogsbruksåtgärder utan paragrafen syftar till att bevara fågelpopulationerna på en tillfredsställande nivå¹. För bedömning av tillfredställande nivå på population för fåglar se även Skogsstyrelsens webbplats: [Vägledning för hänsyn till fåglar - Skogsstyrelsen](#). Här finns en sammanställning på de fågelarter där man alltid behöver göra en bedömning av populationsnivån.
- Skogsägaren är också skyldig att ta hänsyn till en rad andra fridlysta växter och djur vid skogsbruksåtgärder. Arter i § 4a artskyddsförordningen och markerade med N och n i artskyddsförordningens bilaga 1 har ett strikt skydd och varje individ av dessa arter är skyddade. Arter i bilaga 2 till artskyddsförordningen är skyddade med svensk fridlysning och gäller pågående markanvändning i den om fattning det påverkar artens bevarande status negativt.
- Inför en avverkning är skogsägaren skyldig att skaffa den kunskap som behövs för att inte fridlysta arter ska påverkas på ett sätt som strider mot lagen.

För att inte riskera bryta mot lagstiftningen behöver markägaren eller verksamhetsutövaren göra följande vid avverkning eller upparbetning av skadade träd:

¹ En fågelarts population har en tillfredställande nivå om arten långsiktigt kan finnas kvar inom sitt naturliga utbredningsområde, det vill säga populationen är långsiktigt stabil. Exempel på omständigheter som kan tala för att nivån inte är tillfredsställande är om fågelarten är nationellt rödlistad, finns upptagen på fågeldirektivets bilaga 1, eller har genomgått en konstaterad kraftig minskning. Bedömningen av lokala förekomster och regional status behöver beaktas i förhållande till förekomsten på nationell nivå.

1. Undersök platsen och titta på förekomst av boträd, gammal död ved, bergbranter, raviner, fuktstråk eller andra strukturer som kan ge vägledning om vilka arter som kan finnas i området.
2. Ta reda på vilka fåglar eller andra fridlysta arter som finns i det aktuella området. Ta del av relevant information från exempelvis SLU:s [Artfakta](#) och Artportalen. I Skogsstyrelsens e-tjänst [Mina sidor](#) finns digitala kartor som visar var skyddsvärda arter hittats samt om arten är rödlistad och/eller fridlyst. I [Artportalen](#), Sveriges lantbruksuniversitetets (SLU) webbplats för artfakta, kan du också se var arter har observerats. All skog är inte inventerad och ibland är fynduppgifterna om arter ofullständiga.
3. För arter skyddade i §§ 4a och 7 i artskyddsförordningen behöver man ta hänsyn till arternas växtplatser, fortplantningsområde eller boplatser så att arterna inte tar skada av den skogliga åtgärden. Det gäller även miljöer där fridlyst art växer på marken och som tar skada om de skadade träden upparbetas och transporteras ut. För fåglar, skyddade i § 4 artskyddsförordningen, med otillfredsställande populationsnivå är det förbjudet att skada deras bon eller ägg. Det är även förbjudet att störa² dessa fåglar, särskilt under häcknings- och uppfödningstiden. Hänsynen kan innebära att träd som hyser häckande fågel med otillfredsställande populationsnivå eller fridlysta växter inte kan avverkas/upparbetas. En boplatz kan också behöva en skyddszon för att behålla sin funktionalitet.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har på beställning av Skogsstyrelsen sammanställt kunskapsunderlag om ett antal fågelarter, ["Vägledningar för hänsyn till fåglar"](#). Det pågår även arbete med att ta fram vägledningar för hur man vid skogsbruksåtgärder tar hänsyn till några av de arter som är skyddade i artskyddsförordningen. [Bedöma "Vägledning för hänsyn till andra fridlysta arter än fåglar"](#).

4. I det fall fridlysta arter observerats eller om det finns skäl att anta att där finns fridlysta arter, undersök om det är risk för att arbetet kan orsaka förbjuden påverkan på dessa arter. Om det finns en sådan risk fortsätter undersökning och planering för att anpassa åtgärden så att påverkan undviks. Eventuellt behöver åtgärden anmälas för samråd till Skogsstyrelsen. En åtgärd som leder till en förbjuden störning får inte utföras utan att länsstyrelsen bedömt åtgärden och beviljat dispens.

Samrådspålit med Skogsstyrelsen råder vid avverkningsanmälan och åtgärder som väsentligt kan komma att ändra naturmiljön. Läs mer om samråd på Skogsstyrelsen - [Skogliga åtgärder som kräver samråd](#).

² Verksamhet bör ses som en störning om den avsiktligt påverkar artens chanser till överlevnad, fortplantningsframgång eller reproduktionsförmåga, eller leder till en minskning av det bebodda området eller till att arten förflyttas eller fördrivs.

Vad som bör ses som en störning varierar därför beroende på art. Skogsbruk ses i detta sammanhang som en avsiktig handling då man kan förutse konsekvenserna av åtgärden.

Bedömda konsekvenser för barkborrebekämpningen

För att begränsa skadeutvecklingen är det viktigt att bekämpningen av granbarkborre i form av Sök och plock kan genomföras under den period då bekämpningen är som mest effektiv det vill säga under vår- och sommarhalvåret vilket gör att det inte alltid går att undvika fåglarnas häckningsperiod, fridlysta djurs mest aktiva reproduktionsperiod eller tidpunkt då växter blommar. Relevant kunskap behöver därför inhämtas för att kunna anpassa åtgärden så förbjuden störning undviks.

Inhämtningen av kunskap bör som regel kunna genomföras relativt snabbt på plats när det handlar om enstaka träd eller grupper av träd. Har markägaren eller verksamhetsutövaren gjort detta och konstaterar att det inte finns något särskilt att ta hänsyn till bör avverkningen kunna genomföras utan samråd under förutsättning att det inte är en förnygringsavverkning omfattande minst 0,5 hektar. I så fall ska avverkningsanmälan göras vilket också är en anmälan för samråd.

De skärpta kraven bör inte få några dramatiska konsekvenser för barkborrebekämpningen. I de flesta fallen bör upparbetning av vindfällan och avverkning av barkborreangripna träd (Sök och plock) kunna genomföras utan nämnvärda begränsningar såvida man inte konstaterar att särskild hänsyn behöver tas (se punkt 3 och 4 ovan).

I normalfallet, då det handlar om enstaka träd eller mindre grupper av träd, bör färskt vindfällda granar och nyangripna stående granar i produktionskogen kunna upparbetas. Dessa träd är inte begränsande för fåglarnas födosök, eftersom det ofta finns gott om alternativa träd för födosök i närområdet. Observera dock att hänsyn kan behöva tas även till andra fridlysta arter, till exempel däggdjur eller växter.

Bedömda konsekvenser för almsjukebekämpningen på Gotland

Liksom vid barkborrebekämpningen bör den nya tolkningen av artskyddsförordningen inte hindra bekämpning av almsjuka på Gotland. Avverkning och destruering av almsjuka träd behöver till liten del ske under häckningssäsong. För att minimera risken att störa eller skada fridlysta fåglar, eller andra fridlysta djur i områden med känd förekomst, kan avverkningar i dessa områden styras till perioden utanför häckningssäsongen.

I normalfallet bör almsjukedrabbade stående almar därför kunna upparbetas såvida man inte konstaterar att särskild hänsyn behöver tas (se punkt 3 och 4 ovan)

Almar som växer på åkerholmar eller i alléer omfattas av biotopskydd enligt 7 kapitlet 11§ i Miljöbalken och det kan därför behövas dispens från Länsstyrelsen för att få fälla dem.

Studier har visat att nuvarande almsjukebekämpning på Gotland ger effekt. Därför är det viktigt att fortsätta inventera almsjuka träd och avverka/destruera dem i oförminskad takt.

Versionshantering

Version	Datum	Ändring	Fastställd av	Handläggare
1.0	2022-04-27	Fastställd	Dan Rydberg	Lennart Svensson
1.1	2022-05-05	Fastställd	Dan Rydberg	Lennart Svensson
1.2	2023-04-27	Fastställd	Dan Rydberg	Lennart Svensson
1.3	2024-07-30	Sökväg till länk	tf EC Svante Claesson	Lennart Svensson